

STAND VAN ZAKEN

Maatschappelijke actie voor een verbod op consumentenvuurwerk: 10 tips

DOKTER OP DE BARRICADE

Jan Tjeerd de Faber, Maaïke van Zuilen, Marjolijn Snouck Hurgronje en Jan Keunen

Tien tips voor het starten en organiseren van een maatschappelijke actie, gezien vanuit het perspectief van medici die een eind willen maken aan het vuurwerkletsel dat iedere jaarwisseling weer optreedt bij het afsteken van en kijken naar consumentenvuurwerk.

We waren het helemaal zat, het jaarlijkse overzicht in de krant op 2 januari met de kille vermelding van de honderden gevallen van vuurwerkletsel, en onze eigen herinneringen aan patiënten met letsel dat simpel te voorkomen was geweest. Toen we een jongetje van 3 jaar blind zagen worden door een ‘babyvuurpijl’ en toen we in een nieuwjaarsnacht bij een 4 maanden zwangere vrouw een verpulverd oog moesten verwijderen waarna ze een dood kind baarde, besloten wij in actie te komen. Beide slachtoffers waren ‘omstanders’, gewond door consumentenvuurwerk afgestoken door onvoorzichtige feestvierders.

Nadat wij, nu 15 jaar geleden, op lokaal niveau waren begonnen met het in kaart brengen van de aantallen slachtoffers, besloten we al snel, na het aanschouwen van de eerste cijfers, dat de zaak naar nationaal niveau moest worden getild. Met als eerste resultaat dat de beroepsgroep van oogartsen, het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap, landelijke oogletselcijfers ging verzamelen. Daarnaast werd in de ledenvergadering in 2009 besloten een verbod op de verkoop van consumentenvuurwerk na te streven. We hebben de afgelopen jaren veel geleerd. In dit artikel geven we een aantal tips voor artsen die een maatschappelijke actie willen starten en vanuit de spreekkamer de barricades op willen.

TIP 1 WAT IS HET PROBLEEM, WAAROM MOET ER ACTIE KOMEN?

Inventariseer het probleem: wat raakt een gevoelige snaar? Ga eerst simpel tellen hoe groot het probleem is en vraag je dan af of er voor de oplossing meer nodig is dan medisch handelen alleen. Bij twee longartsen waren het de overtuigende cijfers van longkanker bij rokers, in ons geval de landelijke cijfers over oogletsel bij de jaarwisseling 2008/2009.¹ Uit de cijfers werd duidelijk dat we het probleem van het consumentenvuurwerk vele jaren zwaar hebben onderschat, doordat er slechts cijfers uit enkele sommige klinieken werden gerapporteerd. Verder

Het Oogziekenhuis Rotterdam, afd. Kinderoogheelkunde, Rotterdam.

Drs. J.T.H.N de Faber, oogarts.

Vuurwerkmanifest.nl

M. van Zuilen, coördinator Vuurwerkmanifest.nl.

Vision 2020, Netherlands.

M. Snouck Hurgronje, bestuurslid.

Radboudumc, Nijmegen.

Afd. Oogheelkunde: prof.dr. J.E. Keunen, oogarts.

Contactpersoon: drs. J.T.H.N. de Faber

(J.deFaber@oogziekenhuis.nl).

viel op dat de helft van de oogletsels bij kinderen en omstanders optraden. Hieruit bleek pas goed het grote gevaar voor de argeloze burger in de openbare ruimte.

TIP 2 WEET WAAR JE HET OVER HEBT

Als arts ben je de aangewezen persoon om expertise over de medische aspecten van het probleem te vergaren, uit te bouwen en te onderhouden. In het geval van oogletsel door consumentenvuurwerk is de oogarts de deskundige, maar ook andere specialisten zien vuurwerkslachtoffers – plastisch chirurgen, trauma-artsen, artsen in brandwondencentra, jeugdartsen, kinderartsen, KNO-artsen, longartsen. Maatschappelijke problemen zijn altijd ‘multidisciplinair’.

TIP 3 VERZAMEL GEGEVENS EN HARDE FEITEN

Slechts harde cijfers en ‘big data’ kunnen het probleem voldoende omschrijven en feitelijk bewijs leveren. Dit is belangrijk in de maatschappelijke discussie die je graag wilt aanzwengelen. Partijen die aan de maatschappelijke discussie deelnemen, zullen deze cijfers gaan gebruiken – zowel je medestanders als je tegenstanders! Zorg dat je gegevens altijd kloppen, zodat ze een ‘factcheck’ als ‘waar’ doorstaan.

TIP 4 CREËER DRAAGVLAK BIJ COLLEGA'S

Directe collega's zijn de grootste steun bij maatschappelijke actie. Dit kan binnen de eigen praktijk of kliniek blijven als het probleem lokaal is, maar bij een landelijke actie heb je de steun van meer collega's nodig. Probeer het probleem op de agenda van je beroepsvereniging te krijgen, het helpt als je actief betrokken bent bij het reilen en zeilen van het bestuur. Zorg weer voor gegevens die sterk en overtuigend zijn.

TIP 5 MAAK GEBRUIK VAN ALLE MEDIA

De media zijn het kanaal waardoor de boodschap uit de spreekkamer de huiskamer in komt. Krant, radio, televisie en vooral sociale media als Twitter, Instagram en Facebook openen de deur naar een maatschappelijke discussie. Behandel journalisten met openheid en vanzelfsprekende bereidheid. Bedenk dat ze een deadline hebben en graag zo snel mogelijk een reactie of een antwoord op een vraag willen. Kies één of meer woordvoerders die in voor leken begrijpelijke taal het probleem kunnen toelichten. En smeed het ijzer als het heet is. In het geval van consumentenvuurwerk is er rond de jaarwisseling een hype, die daarna weer snel wegebt: de vuurwerkbranche telt de euro's, de artsen de gewonden en in de tweede week van januari, als de politiek terugkeert van het kerstreces, zijn de kruitdampen alweer opgetrokken.

TIP 6 CREËER EEN BREED DRAAGVLAK IN DE SAMENLEVING

Naast medische medestanders is het noodzakelijk ook medestanders uit de samenleving te krijgen, die andere steekhoudende argumenten kunnen aandragen. Zo ondervinden bezitters van huisdieren, milieubeschermers, verzekeringsmaatschappijen, hulpverleners van politie, brandweer en ambulance in toenemende mate overlast van vuurwerk. Bouw een brede coalitie van medestanders. De Tweede Kamer gaat pas bewegen als er een maatschappelijke meerderheid ontstaat (denk aan 60-70% van de bevolking) die electoraal significant is.

TIP 7 CREËER EEN COMMUNITY OF VERWIJS ERNAAR

Open bijvoorbeeld een website waar medestanders niet alleen als organisatie maar ook als particulier een manifest of petitie kunnen tekenen. Zelf hebben wij daarvoor het vuurwerkmanifest opgesteld (www.vuurwerkmanifest.nl), dat inmiddels door meer dan 1.000 landelijke organisaties en 48.000 particulieren is ondertekend. En blijf doorgaan, stop niet na 1 of 2 jaar!

TIP 8 OP DE BARRICADES KUN JE KLAPPEN VERWACHTEN

Afhankelijk van het doel krijg je met tegenstanders te maken die grote financiële of emotionele belangen hebben bij de status quo. In ons geval zijn dat de – al dan niet criminele – vuurwerkverkopers en de fanatieke vuurwerkkliefhebbers. Je ontmoet tegenstanders van formaat die je kunt vergelijken met zware rokers en de tabakslobby. De verslaafde wil vooral niet stoppen en de leverancier wil de omzetdoelen halen en de markt beschermen. Het is gelukt roken in openbare ruimten te verbieden zodat niet-rokers de overlast en gevaren van meeroken bespaard blijven. Zo willen wij ook dat er geen onschuldige omstanders meer slachtoffer worden van consumentenvuurwerk.

TIP 9 BIED EEN ALTERNATIEF

Professionele gemeentelijke vuurwerkshows zijn een prachtig alternatief voor consumentenvuurwerk: veilig en vele malen mooier. Een beter voorbeeld dan het jaarlijkse vuurwerkfestival in Scheveningen is er niet: 85.000 mensen genieten 3 avonden van een spectaculaire vuurwerkshow zonder dat er 1 slachtoffer valt. Ook wij, als oogarts, zeggen: ‘Vuurwerk is een van de mooiste schouwspelen die je kunt zien, maar het moet niet het laatste zijn wat je ogen zien.’

Overigens, zolang consumentenvuurwerk nog wordt gedoogd, adviseren wij beschermende vuurwerkbrillen: die kunnen bij adequaat gebruik circa 80% van het oogletsel voorkomen.

TIP 10 MAAK EEN LANGETERMIJNPLAN EN HOUD VOL

Het motto is ‘frappez toujours’ en ‘geduld is een schone zaak’. De maatschappelijke opinie zal niet onmiddellijk voor je argumenten vallen; er zijn vele aspecten en tegenstrijdige belangen. Maatschappelijke actie kan vele jaren vergen, vooral als er beleids- en wetswijzigingen nodig zijn. Je zult jaren roepende in de woestijn zijn, mogelijk belachelijk gemaakt en teleurgesteld worden in je verwachtingen. Wij vinden de – altijd voorspelbare – stroom vuurwerkslachtoffers zo ernstig dat we iedere jaarwisseling de (operatie)handschoenen weer oppakken en gemotiveerd blijven voor de maatschappelijke strijd.

TOT SLOT

Word nooit boos! Net als bij vuurwerk: een kort lontje gaat meestal fout.

Belangenconflict en financiële ondersteuning: geen gemeld

Aanvaard op 11 oktober 2017

Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2017;161:D2249

 KIJK OOK OP WWW.NTVG.NL/D2249

LITERATUUR

- 1 De Faber JT. Vuurwerkletsels behandeld door oogartsen: jaarwisseling 2008/'09. Ned. Tijdschr Geneeskd. 2009;153:A507.
- 2 Nijman SV, H. Ongevallen met vuurwerk 2016-2017. Veiligheid.nl.
- 3 Wisse RP, Bijlsma WR, Stilma JS. Ocular firework trauma: a systematic review on incidence, severity, outcome and prevention. Br J Ophthalmol. 2010;94:1586-91.